

# MÁRIA MAGDOLNA TÖVISKOSZORÚJA

JÓDAL RÓZSA

Kerek, billenős kezitükre előtt ült, s elszoruló torokkal a homlokát bámulta, amelyet leheletfinom, hűvös permetként vont be a kigyöngyöző, gyötrődő rettegés. Hosszú, érzékeny ujjaival fürtönként simította hátra mézszínű, sűrű szálú, dús hajsátrát, amelynek végein mindenütt: a tarkóján, piciny, szép formájú füle mögött, s a homlokába hullva is vidám, rakoncátlan kis kacsafarkakba göndörödött. „Ezt tőled örököltem. Ezt a hullámos, öntörvényű haját, amelynek jóvoltából akármilyen kontár módra nyírnak is meg, mindig »naprakész«, elfogadható a frizurám. »Mint egy kis angyal . . . Az én kis gödrös arcú, »grüberlis' puttóm«, mondogattad karon ülő koromban, miközben elragadtatásodban a magasba dobáltál. Érdekes módon egy cseppet sem féltem. Boldogan sikongtam, hogy: »Még! Apa, még!« Ez a sötét és megmagyarázhatatlan, mély gyökerű félelem csak jóval később ivódott belém . . . Anyu meg csak álldogált ott, alig pár lépésnyire tőlünk, s ma már tudom, hogy irigykedve, magányos ordasként figyelte viháncoló, magunkról megfélemezett, röhhincselő kettősünket. Mélyen megbántva és önmagát kirekesztve a játékból. Vagy tévednék? Akkor még szent volt a béke, s az ön- és egymást pusztító féltékenység, gyűlölség és megvetés csak jóval később csapott fel közöttetek? . . . Itt van!” Középső uja megrezzenve állt meg a levegőben, alig egy leheletnyire a halántékától. Elkerekedő szemmel meredt arra a cakkos szélű vonalkára, amely a haj alól fehérlett elő. „Itt van, és nem múlik. *Nem múlik!* Sőt. Lassan, de biztosan nő, növekszik. Lehet, hogy csakugyan töviskoszorú alakú lesz, olyan, ami-

lyennek megálmodtam? Pontosan egy héttel a temetésed után. Krisztusként jelentél meg előttem, véresen és tépetten, ősz, csapzott hajad utolsó éveid örült divatja szerint lófarokba fogva, fejedén töviskoszorú. Rám meredtél, és tőled szokatlanul patetikusan azt mondtad: „*Nagyon fáj!* De ezentúl viseld te. És minden ivadékaid.” Levette a töviskoszorúdat, és ünnepélyes könyörtelenséggel erőteljesen a fejembe nyomtad. Ordítva, rettenetes fejfájással ébredtem. Akkor először, s utána még hányszor! Karcsi, álomtól pöszén, nem győzött nyugtatgatni, simogatni, simogatva babusgatni, és bizonygatni, hogy hisz semmi sincs a fejemen. »De amikor itt érzem, itt ni!«, üvöltöttem, és vak delíriumomban a hajamat húzkodtam . . . Másnap leltem meg az első *nyomot*: egyetlen tövisnyi fehér foltocskát a hajam tövében, amely azóta *terjed*.»

Félretolta a tükröt, amely tengelyén villámgyorsan átfordulva, pattant egyet.

„Az a temetés . . . Hát az felért egy pokoljárással. Tulajdonképpen igazad volt. Itt hagyunk, magadra hagyunk. Betegen, öregén, elhagyottan, hogy látomásaidal küszködve, harcolva, lengő ősz szakállal és hosszú zsíros sörénnyel bolyongj az utcákon, száguldozz rozzant kerékpárodon, és időnként nyomába eredj az előled eliszkolni igyekvő ismerősök egyre gyűrűlő csapatának. Anyu azt hitte, ha hivatalosan elválik tőled, és az ügyesen elhalápol, idejében átírt, vagy éppen soha át sem írt vagyon egy töredékét, egy nevetségesen és szégyenteljesen csekély töredékét kegyesen itt hagyja neked – minden kötelezettségének eleget tesz. Megrázta magát . . . mint kutya a bolháját, úgy rázott le magáról és előkelően – továbblépett. Kivándorolt. Velem együtt. *Velem együtt*, úgy bizony. Az én tudtommal és buta beleegyezésemmel. *Ő* persze megtehetette. Meglehet, valaha gonosz voltál hozzá. Lehet, hogy megcsaltad. Lehet, hogy a reményeit, a vágyait csaltad meg. Nem az lett belőled, akinek látszottál, amit elvárt tőled. *Nem tudhatom*, mi volt köztetek. Mit tudhat egy gyerek a szülei viselt dolgairól, évekig húzódó ádáz marakodásáról? A reményekről és csalódásokról, a csalásokról és megcsalattatásokról. Ez nem az én asztalom! Hiába is akartatok – ketten kétfelé – behúzkodni, csalogatni ebbe az átláthatatlan ingoványba . . . De aztán én is elhagytalak. Nem egyszerre és látványosan, hanem lépésről lépésre. Mint a vérbeli csalók. Az én szép, nagy, erős apukám! Kicsi koromban rajongtam érted. Akkor még élt a Molnár nagymama

is, sokat mesélt rólad. Áradozva, ahogyan csak egy korán előzvegyült édesanya tud az egyetlen fiáról. A szeme fényéről. S valósággal elhalmozott bennünket. Nagymama ajándékkosarai, amelyeket a falusi piacozókkal küldött be! Összekötözött lábú kendermagos tyúk ült benne, házi túró, lépes méz, mázas szilkében saját főzésű szilvalekvár lapult a fenekén, s fémdobozban Londoni szelet, virág alakú linzer, halformájú piskóta, darabka írósvaj tormalevélbe csavarva . . . Ma már, amióta nekem is van gyerekm, tudom, hogy mindegyik egy-egy titkos csók volt, egy-egy át nem adhatott ölelés, sok féltő *rád* gondolás. De akkor? Anyuka kinevette, kigúnyolta ezeket a kosarakat. »Mégis mit gondol az öreglány? Hogy rá vagyunk szorulva a koszos sós túrójára, a száraz, sápatag bodagjaira, amikből szemmel láthatólag kispórolta a vaját, a krémet. És az a – nyilván kullancsos – tyúk, hát az mindennek a teteje! Csak nem képzeli, hogy nekiállok kopasztani, amikor felpuolt baromfit is kaphatok a csarnokban?« Én persze vele szajkóztam: »Nekünk ez nem kell! Sápatag bodag. Agyonsózott, sovány túró. Pfuj. Anyu, én ezt meg nem eszem! Neeem kell! Neeem!« Nem emlékszem már, mit szóltál ehhez a bojkotthoz, csak tudom, egyszer rádnyitottam, és akkor . . . Ültél az ágyadon, öledben a süteményes dobozzal, majszoltál, s közben potyogott a könnyed. Annyira megdöbentem, hogy csak álltam ott földbe gyökerezett lábbal. Zavartan felém kínáltad a dobozt: »Vegyél. Ilyet még úgysen ettél. Ez madártejjelel és varjújvajjal van ám sütve! És otelló lekvárral töltve!« Noszogatva, tréfásan kacsintva, kedvcsinálóan cuppogtál hozzá, mint étvágytalan, elkényeztetett gyerekekkel szokás, de én torkom szakadtából kiabálni kezdtem, és már árulkodtam is: »Anyu, anyu, gyere, nézd, apu az ágyon ül, morzsázik, és mérges otellót eszik bodaggal!« Valami rémlett ugyanis, hogy a »másik« nagyapa egyszer előkelősködve megjegyezte: az otelló mérgező, árt a szívnek, nemhiába irtják gőzerővel. Ő is azt vallja: írmagja se maradjon! . . . Kitört a vihar. Anyu berohant, szidni kezdte aput, amiért mindent összekoszol, akkor meg ő minek takarít éjjel-nappal; disznóólba való, nem elegáns úriházba. Te, apu, csúfolkodva tromfoltál vissza: Könnyű takarítani más, azaz a takarítónő kezével. Ha magának kellene takarítania, már rég megevett volna bennünket a kosz. Meg hogy hogy merészeli kritizálni a nagymama sütijét, amikor vénségére – így mondta: *vénségére* – sem tanult meg tisztességesen sütni-főzni, még mindig azt a szerencsétlen,

rozoga anyját hagyja asztmásan lihegni, toszogni a konyhában, akinek a májfoltos, reumásan kacská kezétől undorodsz, igenis undorodsz. Hű! Anyu felvisított, mint a malac, mikor ölik. Te mersz undorodni, te senkiházi, aki az Ő szüleinek a bokájáig sem érsz, te, aki, ha az övéi magadra hagynának, még a hideg vizet sem volnál képes megkeresni, te, aki, míg magukhoz nem *emelte*k, még egy tisztességes fürdőszobát sem láttál, otthon még éjjel is a budiba jártatok, te, aki . . . »Mit ér a híres fürdőszobátok, ha anyád állandóan pisiszagú? Ha nem viselne felkötőt, úgy csurogna-csepegne utána a vizelete, mint rozsdás, lyukas vödörből a moslék . . .« Anyu a tíz lakkozott körmét begörbítve rohant feléd, mire te a fejére szórtad bádogdobozodból a maradék linzert, én meg, vesztremre, hangosan röhögni kezdtem, annyira mulattatott a cirkus. Rám meredtél, és akkor – nekidobtál a szekrénynek. Legalábbis azt hiszem, ez akkor volt. Álmomban ezt később többször is megéltem, mindig másfajta előzményekkel, így aztán nem mernék megesküdni rá. Csak annyit érzékelek ilyenkor, hogy repülök, szállok át a levegőően, s hiába kapadozok, semmiben sem tudok megkapaszkodni. Álmomban ez a repülés néha látszólag időtlen időkig tart, a szívem tele valami ismeretlen, vak rettegéssel, s valóságos megváltás már, amikor csattanva végre ráhámozódok a domborműves altdeutsch szekrényajtóra . . . Ez lehetett a választóvonal. Az a pont, amikor végleg elfordultam tőled, és anyuhoz szegődtem. Vagy mégsem? . . . A temetésed. Azt hiszem, sosem fogom tudni kiheverni. Akkor mindannyiunkon ütöttél egy kicsit. Csak egy kicsit, de messzire visszhangzott. Zengett tőle a város.”

Hirtelen megint ott látta magát a kis, vénségesen vén, mohtetős, lassan a sírok közé süppedő, roskadozófélben levő temetőkápolna előtt, gáyszba borult rokonoktól szorosan közrefogva – az anyja ott ájuldozott mellette látványosan, talpig vadonatúj, elegáns fekete holmiban, gyönyörű gáyszfátyolos kalapban, az arca finoman, diszkrét hozzáértéssel kifestve – szemben a szomszédok, ismerősök, ismeretlen szájtátiak kíváncsian, rosszindulatúan tüzelő szemű karéja, s előtte a koporsó, te-tején hatalmas, malomkeréknyi élővirág-koszorúval. A köpcös kis pap raccsolva imádkozott, a gáyszolók fojtottan köhécseltek, zsebkendőjükbe tüszögtek, s felhajtották a kabátgallérjukat. Metszően hideg szél fújt. Bizonyos elégtétellel a szívében nézte a drága, faragott virágfüzék-ektől, tömzsi, bárgyú anyalkáktól ékes nehéz tölgyfa koporsót. Így,

lecsukva már nem látszott, de ő *tudta*, hogy belül is . . . hogy az apja az egyáltalán kapható legdrágább selyemszatén szemfödél alatt fekszik, szétroncsolt feje alatt egy olyan pehelypárnával, amely egyszerre slingelt is, hímzett is, azsúrozott is. Külön az ő megrendelésére készült. Össze is néztek mögötte a hímzőasszonyok, tekintetükből kiolvasta a gunyoros rosszallást, de nem bánta. „Utolsó éveidben magadtól mindent . . . még a falatot is sajnáltad, csakhogy . . . legyen hát olyan pompázatos a temetésed, ami kárpótol . . .” gondolta, és könnytelen, merev tekintetű szeme megcirógatta a koporsón feszítő vörös szegfűcsodát. Ám akkor egy szélroham lesöpörte a koszorút. Már röpülés közben kihullott belőle néhány gyengén odadrótozott, rögzített virágszál. A körülállók felszedgették őket, s sebtében a koporsóra visszahelyezett koszorúba tűzködték. A pap zavartan tovább imádkozott, de akkor megint feltámadt a szél, felkapta a koszorút, s a levegőben megpörgetve úgy teremtette földhöz, hogy virágfejeivel lefelé „landolt”, miközben magasra csapódott körülötte a sár. Az emberekben megállt az ütő, többen összesúgtak, de a gyászhuszárok ezúttal is minden szó és biztatás nélkül visszatették helyére a megcsúfolt, már roncsolt, csapzott virágú koszorút, amelynek szerteröpült szegfű- és aszparáguszszáleit, ezüstfenyő-gallyait ezúttal is a hívek kaparták ki a latyakból, és hintették rá a koporsóra. Egy darabig szélcsend uralkodott. Az alkalmi, alig néhány hitbuzgó öregasszonyból álló énekkar felsipákolt: „Közelebb, közelebb, Uram, hozzád, / Boldogan ölelem kereszted át. / Megváltó Istenem, enyhítsd fáradt lelkem. / Emelj ő közelebb hozzád, Istenem! / Ha vándorutamon a nap leszáll, / S nyugtot fáradt lelkem kövön talál . . .” Alig figyeltek rájuk, mindenki a furcsán „megéledt” koszorúra függesztette csodaváró tekintetét. Az, némi erőgyűjtés (?) után, ismét szokatlanul kezdett viselkedni. Hideg-  
lelősen meg-megrázkódott, virágkarjait, hosszan kígyózó gyászszalagjait lebegtette, majd lassan csúszni kezdett balra. Már senki sem figyelt a gyászszertartásra, minden szem kárörvendőn, babonás borzongással azt leste, lecsúszik-e hát a koszorú ott, ahol pedig nem is lejt a koporsó. Már csak egyetlen picurka billenés kellett volna, ám akkor egy újabb fuvalom visszacsúsztatta. Mintha csak szusszant volna egyet, megült a helyén, de már nem hittek neki. S csakugyan. Hamarosan lélegzet-visszafojtva bámulhatták, amint a koszorú lassan a levegőbe emelkedik, körbeforog – akkor már felmorajlott a tömeg – forog, forog, még feljebb

emelkedik . . . „Figyelitek? Mintha csak tartaná valaki!” . . . Egy újabb szélroham, s a koszorú megint a földön kötött ki. Ezúttal oldalára dőlve, vörös virágkoronáját az esővízzel telt kerék- és cipőnyomokba lógatva. „Nem kell neki! . . . Nem, és nem akarja elfogadni!” suttogták, vagy inkább csak gondolták, szívükben jeges rémülettel vegyes babonás kárörömmel a szemlélők, de azért – szokásból-e, kíváncsiságból-e, hogy folytatódik-e ez az iszonyat – mégis felemelték, megrázogatták, harmadszor is visszatették, s úgy-ahogy megigazgatták. A szélfúttá, kivörösödött, fázós kezek félve, meg-megrándulva matattak a töredezett szárú, összenyomódott, zilált virágok között, s a lábak is mintegy futásra készen álltak, ha netán *történne* valami. De sokáig nem történt semmi. Csak a koporsó körül maradt, szerteszóródott, letört virágfejek piroslottak, akárha figyelmeztető vércseppek lennének, a gyászolók lába előtt. Értük már nem hajolt le senki. A gyengécske, fáradt énekszó hol elhalkult, szinte elenyészni látszott, hol megerősödve ismét szárnyra kapott. Mindenki egyre jobban fázott, vacogott. S akkor egy vad szélroham ismét felkapta a „koszorút”, letépte róla „a legjobb férj, apa és nagyapa” aranybetűs feliratú díszes, koromszín gyászszalagot, majd a megviselt, sárban, latyakban megforgatott, meghúzgált hézagos korongot, amelynek gyér maradványain már átsejtett a pusztá, többszörösen meghajlított fűzfavesszőváz, s a mély gyászban sírdogáló családtagok feje felett átúsztatva – sokan gonoszkodón lesték, a fejükre pottyantja-e hát az egész – odacsapta a kápolna már félig behajtott, vaspántos ajtajához. Percekig csak a szél süvített. A pap is dermedten hallgatott, a kántor és az énekesek is. Aztán egy temetőmunkás erőt vett magán, odasompolygott, előbb csak afféle félénk, nem tudom, harap-e? módon nyúlt hozzá, majd felbátorodva felemelte a gyászos, kinézetű „valamit”, de már nem merte a koporsóra tenni, ezért pillanatnyi töprengés után az addig oldalt „parkoló” kézi hajtású virágszállító kocsit egyik kampójára akasztotta, a többi csokor és koszorú mellé.

„Megcsúfoltál bennünket ott a temetésen”, mondta a mozdulatlan derengésnek. „Köznevetség tárgyává tettél. Engem és anyut. *Megbélyegetél*. A többiek – nem számítanak. Föl se érték ésszel. A lényeket. A külsőségeken csámcsogtak, hosszan és élvezettel, ami persze anyut kiborította. Mindig is adott az emberek véleményére. Talán azért is »csapott el« téged, amikor már kezdted kényelmetlenné válni a számára.

Amikor már végérvényesen kiderült, hogy nem lehet többé dicsekedni, hencegni veled. Bocsáss meg. Nagyon kérlek, bocsáss meg. Én *nem tudtam, hogy beteg vagy!* Természetesnek vettem, hogy olyan a hangulatod, akár az időjárás. Egyszer derűs, máskor borús. Milyen csodálatos ünnepnapokat tudtál varázsolni körénk! Rajzoltál és festettél, ollóval vagdostál, csipkéztél és ragasztottál – s persze bennünket is rávettél, hogy segédkezzünk neked –, vidám voltál és szuggesztív, s egy-egy húsvétra, karácsonyra, szülinapra ünneplőbe öltöztetted az egészszobát, a házat, az udvart, a szívünket. Cérnára fűzött papírhópelyhek libegtek karácsonykor a falikarokról, a képkeretekről, az ablakkilincsekről, vidám, pókhasú kis hóembereket fújtál az ablaküvegekre, fenyőkoszorút fontál a csillárok köré, megtűzdelve selyemszirmú mikulásvirágokkal, égkék karácsonyfagömbökkel, hosszan alálibegő, minden ajtónyitásra megrebbező aranyszín masnikkal; az előkertben silbakoló óriásfenyőket papírdíszekkel, »angyalhajjal« aggattad tele, s az ablakrésen át, vagy hogy – tulajdonképpen ma sem tudom – kivezted a villanyt, hogy az élő fenyő egész éjjel sziporkázzanak a karácsonyi színes villanyégők: az én örömömré, és az utca gyerekeinek irigykedőn csodaváró ámulatára és gyönyörűségére. Húsvétkor papírnyúl köszöntött már az ágyamban; párja ott várt a telefon mellett; a harmadik, már egy tojást öelve, a teraszasztalon; a negyedik, ötödik . . . tizedik a virágágyások tulipánjain, jácintjain ülve, heverészve, hogy végül elvezessenek engem, az akkor még éppen csak járnai tanuló, totyogó kis házi kedvencet a virágba borult hatalmas machóniabokorig, amelynek tövében azután ott volt végre a cél: a festői színes csendéletbe elrendezett »tojásfészek« . . . S hogy tudtad díszíteni a tálakat! Legyező alakúra szeletelt savanyú uborkával, csiga formájúra sodort szálamikorongokkal, kerekre, oválisra vagdosott főtt tojással, bőven meghintve reszelt sajttal, ketchup-, tormakrém- és mustárpöttyökkel, s a tál közepén ott trónolt a legszebb dísz: a paradicsomból »kifaragott« piros rózsza. Egyik születésnap bulimra »légyölő galócás« tálát készítettél: talpukra állított főtt tojások »fejébe« piros paradicsomkalapot csaptál, amelyen majonézpettyek vidámkodtak, a terítékek mellett pedig fényesre törölt piros almák virítottak, kivájt öblükben égő sárga gyertyácskákkal. »Bandi vasárnapi ember«, mondogatta akkoriban, még elnéző mosollyal, Zsigray nagymama. »A munkás

hétköznapokban egyre ritkábban lehet rá számítani, de az ünnepeknek ő a hőse és a megfellebbezhetetlen, utánozhatatlan ceremóniamestere.«

Hát igen. Csakhogy a hétköznapok és az ünnepnapok között, sajnos, még másmilyen napok is voltak ám: a kezdetben ritkábban, aztán egyre gyakrabban jelentkező boszorkányszombatok, boszorkányhétfők, boszorkányszerdák . . . Amikor arra ébredtem, hogy a szobában székek röpdösnek, bőszerűgástól irányítva egy asztal siklik a parketten tova, ökolcsapások zuhognak vad ütemben a szekrényajtókon, kemény hátú, kitárt lapú könyvek csapódnak a földre, s a keservesen vonyító kutyát széles ívben kihajítják az ajtón. Farkasüvöltésedtől megfagyott ereinkben a vér, nagyhangú, nagytörvényű anyámban és nagyanyámban benne szakadt a felbugyborékoló harag és felháborodás, s mintha a levegő is megfagyott, az idő is megállt volna körülöttünk . . . A vihar azonban, amilyen gyorsan feltámadt, olyan hirtelenséggel el is ült. Kaptad-fogtad magadat, s elrobogtál, hogy fél óra, egy óra, másfél óra elmúltával kisimult arccal, megnyugodva térj vissza, s minden – látszólag – ott és úgy folytatódjon, mintha mi sem történt volna. Ma sem értem, hogyan történhetett meg, hogy közben semmi sem tört, repedt, szakadt el? Még Picinek sem lett soha semmi baja! Csak a hangulat. A reszketés. Az a sosem felejthető, annyi év »gyakorlata« után sem megszokható vak rémület telepedett ránk egyre vastagabban, s szennyes üledéke mint megposhadt kovászos uborka fehéres-nyálkás, poshadt lepedéke tapadt ránk levakarhatatlan szégyennel. Akkoriban csak az »eredményt« érzékelttem, de így visszagondolva, apu, szinte minden dühkitörésednek megvolt az előzménye. Ma is fülemben zszizseg anyu duruzsoló altjának végeérhetetlennek tűnő zsolozmázása; egy hol panaszkodó, hol fenyegető, faggató, vagy éppen dühöngve siránkozó litánia, amelyet időről időre csak a te védekező, sértegető, gúnyosan/sértetten felcsattanó staccatoid szakítanak meg. Hogy utána elszakadjon a film, és elszabaduljon a pokol . . . Mít akarhatott tőled akkoriban anyu? Mivel vádolt? Féltekeny lett volna? Hogy veszettül, tündökletesen szép vagy, azt nemcsak az én rajongó, feltétel nélküli gyerekhódolatom észlelte, hanem minden rokon, ismerős, sőt először felbukkanó ismeretlen is, aki tökéletes alakodon, szép metszésű, férfias arcéleden, dús, mézszínű hajadon, mélytűzű, a legtermészetesebb felkínálkozó nyíltsággal azonnal a másik tekintetébe belefűrődő pillantásodon mint elébe feszülő szívár-



ványló pókhálón megcsúszó kíváncsi légy, muslinca, rezsező kékszárnyú poszméh vergődve, mintegy megbabonázva fennakadt. Volt-e sok kalandod, titkosan ápolit, rejtegetett, vagy nagydobra vert, botrányosan piszkos hullámverésű, nem tudom. Zsaroltad-e velük anyámat, vagy – talán éppen kíméletből – körömszakadtáig tagadtad őket, nem jutott el hozzám a híre. Mire női mivoltomra eszmélve már megértettelek volna benneteket, te már rég meghasonlottál önmagaddal, s mint csiga a házába, vinnyogva az örületedbe kucorodtál. Anya későbbi elutasító magatartásából visszakövetkeztetve, néha azt kell hinnem, hogy ő akkor régen olykor még *nevelő, jobbító szándékkal* nyúlt ki feléd. *Valakit* szeretett volna teremteni belőled a maga örömeire és büszkeségére, dolyfős szülei, rokonsága becsmérő szájának betapasztására. Te azonban ellenálltál. Azt hiszem, nem volt benned elég feltörekvő erő, igyekezet. Ahogy Zsigray nagymama mondogatta: Te a csillagszórós, léggömbdíszes, gyorsan fellobbanó/kihúnyó/elpuukkanó ünnepnapok hőse és értelmi szerzője voltál, nem a dolgos, hangyaszorgalmú, sűrű munkanapoké. Nem volt »Sitzfleischod«, semmihez elég türelmed, érdeklődésed. Hiába szemelt ki Zsigray nagyapa neves műbútorasztalos kisüzeme számára társnak, utódnak, örökösnek, végül is csak a keze-lába lettél, akinek a »parancsait« már a segédek sem vették komolyan. Pedig milyen gyönyörűen rajzoltál, faragtál! Bizonyoság rá a varródobozom, amelynek vésett fedele valóságos kis műremek a csodás, sosem látott fantáziavirágaival, szeszélyesen kígyózó levélindáival. Az oldallapok azonban már elnagyoltak, félig-kidolgozottak, s ornamentikájukban mintha már – nyomokban – valami türelmetlen eszelősség, szaggyagott én-kihagyás lenne észlelhető. Vagy mindezt már csak – a kifejelet ismeretében – én magyarázom beléjük utólag?”

\*

Teste jól ismert, ritmikus vonaglásaira ébredt. Két csupasz karjával, amelyekről felcsúszott a puha barhent hálóing, átkarolta a párnáját, s míg erőszakosan belefúrta a fejét, váratlanul nedves-lucskosan elöntötte a kéj. Még látta maga fölött a két zölden foszforeszkáló, ellágyult szemet, a szöke, göndör üstököt s a két erős, inas kart, amely megtartón tartotta el, messze magától, mialatt a test vele együtt rángott álmos, egyre lassuló, lankadt gyönyörben. Görcsbe rándult gyomorral, hökkent réműlettel

ült fel. „Szent Isten!” Villámgyorsan oldalt pillantott. A férje békésen szuszogott mellette. Időnként aprókat, harciasakat horkantott, majd átfordult a másik oldalára. Száztíz kilója alatt nyekkent a dívány. Akkor merőn előremeredt, álomtól félvak tekintete kapkodó sietséggel járta be a homályos szoba minden zugát. A rosszul lehúzott redőnyök hasadékein meglehetősen „nagyvonalúan” összepásztított szélein erőszakosan tört be a pirkadat nevető rózsaszíne. „Most honnan ez?!” Az álom megtartó ernyedtsége, az előbbi boldogságérzés húzták volna vissza, mellette, benne megint megképzett a jól ismert szőke, nyúlánk alak, mire fulladt kiáltással kiugrott az ágyból. Megbotlott a papucsában, féltérdre esett, könyökét bevverte az ágyneműs ládába. Minden porcikája hideglelősen reszketett az undortól, hányinger kerülgette. „Ez lehetetlen! Lehetetlen. Honnan . . . Honnan most ez? Soha! Nem emlékszem . . . hogy valaha is . . . Vagy mégis?! Kislány koromban, igaz, *imádtalak*. Mindenki a maga módján könyvelte el, hogy téged szeretlek jobban. *Akkor*. Állandóan rád csimpaszkodtam, veled osztottam meg kis titkaimat, neked rebegtem el aprócska vágyaimat, veled játszottam szívesebben, családi ünnepeken veled énekeltem duettet, tőled tanultam meg valcerezni . . . De hogy ilyesmi . . . A léleknek micsoda mélyrétegeiben szunyadhatsz. Ez lenne vajon a bosszúd, amiért elfordultam tőled? Amiért – *elárultalak*? Hová tűnedezett el az a feltétlen bizalom, amivel kezdetben mint a lián rád fonódtam? Amikor kebleseadni kezdtem, s elfogott a tanácstalanság . . . azt képzeltem be, hogy a bal, éppen csak halmosodni kezdő mellecském kisebb mint a jobb . . . téged hívtalak döntőbírónak, s te meg is tapogattál, műértően méricskeltél, majd megnyugtattál, hogy semmi vész, testvérek között is mindössze egy milliméter a különbség . . . Lett volna ebben akár fikarcnyi *szexus* is? Hisz anyu is végig jelen volt, egészen természetesnek vette! . . . S mikor kezdtelek el kerülni, lebecsülni, majd egyszerűen – semmibe venni? Az én nagy, gyönyörű apukám! Hol, mikor, mitől siklott ki ez a feltétlen rajongás? Egyszerűen csak behódoltam volna a *hatalomnak*? Nyíladozó kamasz eszemmel rájöttem volna apránként, hogy fontos dolgokban Ők döntenek, hogy az idő múlásával a súlypont egyre inkább anyám felé tolódik, hogy a játszmában már régen ő a Királynő, te pedig mindvégig megmaradsz Parasztnak, kis megtúrt Pionnak? A hatalom. Későbbi életem során is hányszor megtorpanásra késztetett, gáncsot vetett, elbizonyta-

lanított. A mindenkori hatalom – kicsiben és nagyban – az embert mindig választásra kényszeríti. Meghajolni, vagy ellenszegülni? Mikor javallott, sőt szükséges rossz, amikor belső, személyes ellenkezésünk, ösztönös vagy tudatos kapálódzásunk ellenére is, a *közös érdeket* tekintetbe véve egyenesen megkerülhetetlen, s mikor gerinctelenség, sőt egyenesen *bűn* behódolni? A te »peredben«, most már érzem, rossz oldalra álltam. Túlságosan puha voltam, engedékeny. Hagytam, hogy kis, képlékeny agyag-lényemet anyám kemény, megbántott szíve, bántó keze formálja – ellened.”

\*

Rövid nyelű, kis kézi cirokseprűjével gondosan egy kupacba gyűjtötte a sírbolton a faleveleket, majd egy szomszédos sírról kölcsönvett nagy, üres bádogedénybe gyűjtve, s többször fordulva, lassan elhordta az egyik közeli szeméttárolóba.

„Nem hoztam lapátot. Látod, mégis csak helyet szorítottak neked is a gőgös Zsigray sírboltban. Itt nyugszol hát a főút mellett, de a nevedet, azt elfelejtették bevésni a többi »főbirtokos« kacifántos neve alá. Csak a kereszted árválkodik, szerényen meghúzódva a fehérmárvány-obeliszk mellett, amelyet egy félszárnyú angyal őriz . . . Védelmeszõn kitárt jobb szárnyát nemrég letörték »játékukba belefeledkezett«, persze felelőségre sem vonható »iskolás gyerekek«, s alighanem a balra is hasonló sors vár. Tövénél a repedések arra engednek következtetni, hogy már »dolgoztak« rajta, csak nem jártak gyors eredménnyel. Majd visszajönnek. Mindig visszajönnek. A virágtartókat – ki tudja, hány hasonlóval együtt – már sikerült lefeszíteniük a talapzatról. Ott találtam rá, alig tíz méternyire egy kis, görbe orgonabokor tövében. Jó anyagból van, nem repedt el, mint néhány, amelybe útközben belebotlottam, így visszaállíthattam. Csak úgy. És beleigazgattam a virágaimat. Szárazon. Elmentem én vízért a »kútra«, de hiába. Nemcsak a csapot tépték ki, mint már annyiszor, a helyéből, hanem a betonból öntött tartóoszlopot is kidöntötték. Még mindig úgy áll, mint a temetésedkor. Itt mintha megállt volna az idő. Mindenki csak vár. Mire? . . . Neked persze már mindegy. S kicsit nekünk is, anyával, hiszen mi idejekorán *megszöktünk* innen. Téged meg itt hagytunk. Anyu eladta fejed fölül a nagy házat – megtehetted, minden az ő nevéen volt, te csak »beházasodtál« annak idején. A későbbi szerzeményekről pedig valahogy nem esett szó. Persze

azért nem semmizett ki teljesen, ó nem, *nagy szíve van* az én aranyoskámnak. Falun vett neked egy olcsó kis házat. Neked, akinek *mindent* jelentett a megszokott társaság, az ismerősök, a barátok, a beszélgetés, beszélgetés, beszélgetés, a céltalan tréccselés.”

Leült a sírbolt előtti takaros kis kovácsoltvas vázú padra, amelynek néhány deszkáját már lefeszítették.

„Nézd, én *tudom*, hogy mi tettünk tönkre. Nemcsak anyu. Én is. Hányszor írtál, üzentél, telefonáltál. Mindmegannyi segélykiáltás. És én nem válaszoltam, nem jöttem, magamhoz, magunkhoz sem hívtalak. Amióta kicsit »félrementél«, egyszerűen *leírtalak* magamban. Idegesítettél. Szégyelltelek, úgy szégyelltelek! Azt hittem, ha nem törődöm veled, egyszerűen kitephetlek magamból. Talán azt hittem, hogy mint kinőtt, elnyútt ruhából, egyszerűen kiléphetek a múltamból.”

Egy hajlott hátú, kendős öregasszony hajtott el mellette, kerékpárja kormányán jobbról-balról egy-egy csordultig telt vizeskannával. Köszönt. Zavartan, nyakáig elvörösödve visszaköszönt neki. Aztán megkönnyebbült sóhajjal jött rá, hogy nem, nem ismer(het)i.

„Tudod, amikor elhanyagoltan, zsírpecsétés öltönyben, nevetségesen, feltűnően lófarokba fogott ősz sörényeddel, három helyen is »legumizott« szakállal egyszer szembe karikáztál velem és a barátnőimmal, én elfordítottam a fejem. Meg tudtalak volna akkor *ütni*.”

Felvett egy göröngyöt az út mellől, azt morzsolgatta.

„Azóta már tudom, hogy a sorsunk elől el nem futhatunk. A »töviskoszorúm« egyre nő. Hiába tudom, hogy pigmenthiány okozza, s a latin neve *atrophia*, én változatlanul az álmomnak hiszek. Téged látlak nap nap után magam előtt, amint Krisztusként, véresen és tépetten képezsz meg előttem, s a töviskoszorúdat az én fejembe nyomod: »*Nagyon* fáj! De ezentúl viseld te. És minden ivadékaid.« Szóról szóra ezt mondtad, igaz? Azóta sok minden csakugyan megvalósult. A töviskoszorúdat már viselem. S nem csak a homlokomon. A fehér, vértelen-színtelen foltok a kézfejemen, a nyakamon . . . mindenfelé jelentkeznek. Ha látnád, hogy nézek ki! Akár egy pöttyös leopárd . . . vagy egy foltos hiéna. Úgy *undorodom magamtól!* Nemrég pedig az unokádat kellett pszichológushoz vezetni . . . Először csak a ceruzáit, faszíneseit, paplanának szélét, a plédék szegélyét, meg a körmeit rágta idegességében rongyosra, cakkosra . . . de később az iskola folyosóablakán is ki akart ugrani. Valami

semmiség miatt. Csak mert csúnyán nézett rá valaki. Vagy mert tanóra alatt irkalapba csomagolt köpést küldött neki »Add tovább Jencinek!« alapon egy »barátja«! *Megfogott az átkod!* Ezt akartad?! Mondd: te tényleg ezt akartad?! Pedig nem én bántottalak . . . Csak nem védtelek meg. Igaz, igaz! Mert »Vétkesek közt cinkos, aki néma!« Tulajdonképpen *akkor értettem meg*. Hogy nem rosszaság, nem dac, szenvedély, nem bosszú, nem is az állítólagos koraszülöttek (Molnár nagymama verziója) túlérzékenysége. Egyszerűen *csak* betegség. Csak! Amikor az unokád kezdett a képedre formálódni. Deformálódni. Akkor értettem meg. Én Istenem! Kínomban, álmatlan éjszakáimon ott az új hazámban – mialatt anyu a legnagyobb lelki nyugalommal alszik a maga lakásában – sokat töröm a fejem rajta, mi válthatta ki nálad ezt az . . . ezt az egészet. A betegség csírája nyilván benned lappangott – a véredben; a vérünkben; »minden ivadékaidban« –, de ha otthon minden rendben van . . . ha az elnyomottság, háttérbe szorítás, mindennapos megalázás, semmibevevés nem nyomorít meg, nem szegi szárnyad . . . ha kiélheted az elképzeléseidet; ha legalább néha elfogadják nagyvonalú, fellengzős, de azért talán legalább töredékeiben mégis megvalósítható terveidet . . . ha . . . ha az egész család, az egész, a dolgokba már kajánul beleszabadított környezet örökös letrücskölésével, semmibevevésével nem tesz valósággal paralizálttá, munka- és gondolatképtelenné, végül önpusztítóvá . . . Én édes, szegény, meggyalázott öreg Krisztusom . . . Látod, az is megfordult már a fejemben, hátha az a te halálos kimenetelű közlekedési baleseted esetleg nem is volt – baleset? Hátha szándékosan, mindent megelégedlően egy hirtelen ötlettől vezérelve – magad karikáztál az elé a végzetes teherautó elé?! . . . Én meg most, látod, végső, kétségbeesett elszántságomban elhatároztam: leszek a te bűnbánó, mindent szánó-bánó és jóvátenni akaró Mária Magdolnád! »Jóvátenni – mit? Hát lehet bármit jóvátenni *a halálon túl is?*« – kérdezhetnéd. Én meg azt válszolom, fogadom itt most neked, ezek között a meggyalázott, színes spray-kkel leöntött, kiutasító, kigúnyoló, acsarkodó szövegekkel bemocskolt sírkövek között, hogy: *Soha, semmire sincs, nem lehet késő!* A megbánás, a jóvátétel sosem érkezhets későn. Ugye? Ugye te is így gondold? S hogy lásd, ezek nem üres szavak: Én az unokádért – a fiamért – és minden közelembbe kerülő, vetődő, segítségre szoruló fiatalért áldozom majd az életem. Lehetőséget fogok – legalábbis szeretnék

– nem-nem: *akarok* nekik teremteni. A kiteljesedésre. Az igaz, szabad, becsületes, megalkuvás nélküli életre. Hogy sohase kerülhessenek olyan válsághelyzetbe, amelyben téged kényszerítettek. Ezt fogadom én itt most neked. Kicsit meghervadva, kicsit megrútulva, kikezdett egészséggel és némileg megbillent lelki egyensúllyal. Nagy, vehemensen kimondott szavak, elismerem, de én most őszintén gondolom őket. Akkor is, ha az utat, a módot tulajdonképpen még nem látom magam előtt tisztán. Csak a *célt*. S mielőtt végleg elmegyek, idehajtom pigmenthiányos, immár letéphetetlen töviskoszorút viselő fejemet a sírodra. Csak nevesenek ki, ha akarnak, az elhaladók. Én most a te kis bűnbánó Mária Magdolnád vagyok . . . Lásd, hajammal törölöm le ezt a sárgásszürkére kopott márványtömböt, amely alatt, veled együtt, az őseim nyugsznak . . . És bevallom: nagyon-nagyon szégyellem magamat . . . hogy nemcsak Téged . . . őket is elhagytam, elárultam. De hidd el nekem: Olyan kicsi voltam! Olyan védtelen és tehetetlen és tanácstalan a *tömegben*. Fel akarok nőni a feladatomhoz. Kérlek! Kérlek! Világosítsd meg elmémet. Mutass utat . . . Adj erőt, erőt, kitartást – és én követlek!”